

Enstemmig vedtak i formannskapet – møte 6. oktober 2020.

1. Asker kommune gir sin tilslutning til departementas forslag til endringer av valgloven/valgforskriften/forskrift om valg til sametinget hva gjelder punktene 2, 4, 5, 7, 8, 9 i høringsnotatet.
2. Asker kommune ber departementet avklare/utrede enkelte problemstillinger knyttet til pkt 3 (assistanse ved stemmegivning) og pkt 6 (digital utsending av valgkort) i høringsnotatet.
3. Kommunedirektøren oversender som høringsuttalelse (i tillegg til selve vedtaket) de merknader/kommentarer som er gjengitt i pkt 2.2 og 2.5 i saksfremstillingen.

2.2 Endring i valgloven - rett til assistanse ved stemmegiving (pkt 3 i høringsnotatet)

Vurdering og konklusjon

KMD konkluderer motsatt av hva de gjorde i 2005 - da nåværende formulering ble vedtatt.

Hensynet til selvbestemmelse, valgfrihet og verdighet for velgerne har veid tyngre enn bekymringen for utilbørlig påvirkning. Kommunedirektøren kan langt på vei støtte dette synspunktet - men KMD bør se nærmere på noen forhold/problemstillinger:

KMDs vurdering starter med setningen: «*Reglane om rett til assistanse ved stemmegivinga har ved fleire anledningar blitt praktiserte feil*».

For å unngå dette i størst mulig grad - bør KMD gi retningslinjer/veiledning for hvordan stemmemottakerne skal avgjøre hva som ligger i begrepet «*fysisk eller psykisk funksjonsnedsettelse*». Det kan oppleves som problematisk for valgfunksjonærene å bedømme hvorvidt en velger er psykisk og/eller fysisk utviklingshemmet eller ikke. Hjelpet behovet må avgjøres av velgeren selv. Det er den enkeltes assistansebehov - ikke alvorlighetsgraden av funksjonsnedsettelsen - som bør bestemme hvorvidt man har rett på bistand ved valg. Den omstendighet at stemmestyret skal ta endelig stilling til hvorvidt velger oppfyller kravene til å la seg assistere forsterker viktigheten av at det foreligger klare retningslinjer eller veiledning om dette.

Valglovutvalget skriver at det gjelder velgere som på grunn av funksjonsnedsettelsen «*ikke kan stemme på egen hånd*». Samtidig skriver utvalget at personer som ikke omfattes av denne retten - har krav på veiledning - og her nevner de blant annet ikke-norskspråklige som en målgruppe (kan også gjelde for velgere som stemmer for første gang).

Det betyr at disse velgergruppene ved uttrykt behov skal veiledes av stemmemottakeren - men de har altså ikke rett til å ta med en helper inn i avlukket.

Kommunedirektøren er helt enig i at det bør være slik - ettersom manglende norskkunnskaper eller usikkerhet hos en førstegangsvelger ikke er en funksjonsnedsettelse. Lovteksten alene sikrer imidlertid ikke en lik og korrekt praksis over hele landet.

Reglene forutsetter at det er velgeren selv som peker ut den ønskede hjelperen. Verken utvalget eller KMD tar opp problemet med velgere som har så stor funksjonsnedsettelse at de har problemer med å formidle et slikt ønske på egenhånd. I slike tilfeller forekommer det at ledsagere peker ut seg selv som hjelper.

Det kan videre oppstå situasjoner hvor det er uklart hvorvidt velgeren faktisk ønsker at noen skal være med inn i avlukket og hvor det er den potensielle hjelperen som insisterer på at de skal være med inn i avlukket.

Dette gjelder også i flere tilfeller familiemedlemmer til velgere som ikke har noen synlige tegn til psykisk eller fysisk utviklingshemming. Det er ingen tvil om at enkelte velgere blir utsatt for et utilbørlig press fra sine pårørende og i noen sammenhenger er det dessverre slik at enkelte velgeres familiemedlem i praksis stemmer både for seg selv og familiemedlemmet. Det har de ikke rett til etter gjeldende lov - og heller ikke etter dette forslaget. Ledsageren må i slike tilfeller derfor avvises - ofte med den følge at velgeren ikke får stemt.

Det er og vil være en utfordring (både gitt dagens regler og i de nye forslåtte) for valgfunksjonæren å forsikre at velgeren ikke blir utsatt for utilbørlig påvirkning under stemmegivningen. Bortfall av muligheten til å bevitne stemmegivningen inne i avlukket vil bidra til å skape usikkerhet rundt disse problemstillingene.

Stemmemottakeren kan veilede - men ikke hjelpe aktivt uten å ha blitt spurt. Dette er til tider en utfordrende situasjon for stemmemottakere. KMD bør derfor gi kommunene råd om hvordan dette skal håndteres. Tydelige regler gir færre feil og mindre misnøye i valglokalene. Å endre regelverket vil trolig medføre at en del diskusjoner/veiledning vil opphøre eller bli enklere når velgere med behov for assistanse (ikke tvilstilfellene) skal avgi sin stemme. Endringen vil sånn sett kunne bidra til færre vanskelige situasjoner i valglokalet.

Forslaget støttes med disse kommentarene.

2.5 Endring i valgforskriften - digital utsending av valgkort (pkt 6 i høringsnotatet)

Vurdering og konklusjon

Asker kommune er positive til digital kommunikasjon - også når det gjelder valg. Det er naturlig at noen velgere vil være usikre første gangen de mottar valgkortet elektronisk. God informasjon til både kommuner og velgere vil derfor være nødvendig.

Det er klare økonomiske og klimamessige fordeler med å innføre elektronisk utsending av valgkort. En annen positiv side ved bruk av digitale valgkort er at velgerne mottar valgkort selv om de er oppført med feil adresse i folkeregisteret. Postgangen og fremtidige planer for posttjenester gir heller ikke nødvendigvis de beste vilkår for en effektiv og sikker utsending av valgkort.

De negative sidene ved innføring av elektronisk utsending av valgkort er at det fremdeles er mange som ikke benytter seg av en digital postkasse (selv om det er opprettet en slik).

Overgang til digitale valgkort kan medføre økning i antall henvendelser til kommunen fra velgere som ikke har mottatt valgkort på «vanlig måte» i Posten. Det er ikke ønskelig med slik negativ oppmerksomhet som tar tid og ressurser.

Det er videre en forutsetning av avlesing av digitale valgkort ved bruk av håndskannere fungerer slik som forutsatt. Erfaringen fra prøveprosjektet i 2019 medførte at noen ikke fikk lest digitale valgkort med de allerede innkjøpte håndskannere.

Man trenger ikke ha med valgkortet for å stemme - men velgerne i Asker har over lang tid vært pliktoppfyllende ift å medbringe valgkortet ifm stemmegivningen. Vil velgerne finne frem til valgkortet i den digitale postkassen og ha det lett tilgjengelig på f.eks. sin mobiltelefon ved stemmegivning? Dersom et betydelig antall velgere ikke har med seg valgkortet elektronisk i valglokalet - må stemmemottakeren taste inn velgerens fulle personnummer i valgsystemet før stemmen kan mottas. Målinger viser at dette tar noe lenger enn å skanne strekkoden på medbrakt valgkort. Å taste inn velgerens fulle personnummer i valgsystemet kan også være en kilde til feil.

Innføres det digitale valgkort - er det viktig at dette tiltaket kommuniseres godt til velgerne - og at rutiner i valglokalene tilpasses dette tiltaket.

Det fremkommer av forslaget at dersom du ikke er registrert med en digital postkasse eller har bekreftet gitte opplysninger de siste 18 måneder - så sendes det automatisk ut et valgkort på papir. Det bør vurderes om en slik automatisk papirutsendelse bør skje dersom mottakeren ikke innen et definert antall dager åpner forsendelsen med det digitale valgkortet.

Departementet bør også vurdere å utrede om det kan finnes bedre måter å sende ut valgkortet elektronisk - for eksempel SMS. Valgkortet inneholder ikke sensitiv informasjon og det burde være mulig at de digitale valgkortene kan være mer tilgjengelige enn en at det kreves innlogging.

Avslutningsvis finner kommunedirektøren grunn til å påpeke at usikkerhet knyttet til varigheten av dagens pandemisituasjon tilsier at man bør være forsiktige med å innføre nye ordninger som krever et økt behov for å veilede velgere - hvilket kan bli krevende dersom dagens avstandsregler fortsatt gjelder. Det er ikke godt smittevern dersom valgfunksjonerer må bistå velgere med å finne frem velgerens valgkort på velgerens mobiltelefon.

Forslaget støttes med disse kommentarene.